

Yttrande angående remiss av betänkandet Sveriges miljöövervakning - dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning (SOU 2019:22)

Regeringskansliets dnr: M2019 / 01011/S.

Länsstyrelsen i Kalmar i egenskap av Vattenmyndighet för Södra Östersjöns vattendistrikt lämnar följande yttrande.

Bakgrund

Miljöövervakningsutredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av den svenska miljöövervakningen och föreslå dels en lämplig avgränsning i förhållande till närliggande verksamheter, dels förändringar för att bättre möta framtida behov.

I uppdraget har bland annat ingått att:

- se över och lämna förslag på hur miljöövervakningen bör organiseras och finansieras,
- se över och lämna förslag på hur övrig kompletterande miljöövervakning bör organiseras och finansieras och,
- se över strukturen för de nationella datavärdarna.

Utredningen föreslår i korthet följande:

- som miljöövervakning räknas alla de aktiviteter som tar fram och samlar in miljödata samt aktiviteter som hanterar, analyserar och rapporterar sådana miljödata.
- regeringen bör, vart fjärde år, besluta om en strategisk plan för miljöövervakningen.
- ett miljöövervakningsråd bör inrättas hos Naturvårdsverket.
- miljöövervakning bör ingå i berörda myndigheters instruktion från regeringen.
- datavärdarnas uppgifter bör anges i instruktion och finansieras via ramanslag. Uppgifterna bör stärkas.
- länsstyrelsernas regionala miljöövervakning bör finansieras genom anslag istället för bidrag.

Nuvarande akvatiska övervakning sker i grundvatten, sjöar, vattendrag, kustvatten och havsvatten. Den har till syfte att följa tillståndet i miljön, upptäcka nya miljörisker och vara ett underlag för att bedöma arbetet för att nå Sveriges nationella miljö kvalitetsmål. Det saknas överblick över den miljöövervakning av vatten som bedrivs av alla aktörer. De samlade uppgifter som finns över övervakning samlas i databasen VISS (Vatteninformationssystem Sverige). I VISS finns dock inte

uppgifter om all samlad miljöövervakning. Utredningen kommer fram till att bland annat kalkeffektuppföljning inte ska räknas som miljöövervakning.

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistriktets synpunkter

Utredningen pekar på flera brister i dagens miljöövervakning och Vattenmyndigheten för Södra Östersjön håller med utredaren om de flesta. Det är mycket bra att utredaren vill styra upp allt ifrån insamling av data till samordning av miljöövervakning. Den nuvarande akvatiska miljöövervakningen är splittrad och det finns otydliga ansvarsförhållanden, vilket är ett reellt problem vid användningen av data för uppföljning och när övervakningen inom Havsmiljö- och vattenförvaltning ska sammanställas och rapporteras till EU.

Nuvarande miljöövervakning utgör en bra grund, men Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt vill påstå att den inte är tillräcklig för att klara dagens krav på akvatisk övervakning. Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt menar att miljöövervakningen i vatten behöver ses över i ett större perspektiv där vattenförvaltningens övervakningsbehov får ett tydligare genomslag än det får i nuvarande utredning.

Sverige behöver en mer ändamålsenlig miljöövervakning som ger en faktisk och heltäckande bild av den akvatiska miljön. Det skulle till stora delar kunna uppnås med övervakning som uppfyllde vattenförvaltningens krav. En sådan övervakning skulle dessutom säkerställa att övervakningen genomfördes där det finns ett faktiskt behov. Resultaten skulle användas för många syften. Nedan följer exempel på områden där dessa miljöövervakningsdata behöver användas:

- som underlag för miljömålsuppföljningen.
- som underlag för statusklassning inom vattenförvaltningen.
- som underlag för exempelvis analys av åtgärdsbehov och storskalig åtgärdsuppföljning.
- som underlag för fysisk planering.
- vid prövning av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet.
- som underlag vid bedömning av storskaliga förändringar, båda naturliga och med mänskligt ursprung (t ex klimatförändringar).

Om man ska kunna få fram ett bättre underlag till vattenförvaltningens genomförande behöver vattenmyndigheterna få ett reellt ansvar och resurser för att kunna styra den del av den akvatiska miljöövervakningen som krävs enligt det uppdrag som de faktiskt har enligt vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660, 7 kap). I dagsläget saknas både rättsliga och ekonomiska möjligheter att ta detta ansvar.

Vattenmyndigheterna arbetar för att kartlägga behovet av akvatisk övervakning enligt vattendirektivet. Detta utförs tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Naturvårdsverket (NV), Länsstyrelserna och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i ett projekt som kallas *Full koll på våra vatten*. Projektet kommer att peka ut vilka övervakningsbehov som finns i hela Sverige och föreslå ansvarsfördelning för att genomföra övervakningen. Projektets resultat skulle kunna användas som del i det sammanlagda förslag som kommer att läggas till följd av denna utredning.

3.2 Definition av miljöövervakning -innehåll och avgränsningar

Utredaren anser att kalkeffektuppföljningen inte är att betrakta som miljöövervakning. Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt anser att kalkeffektuppföljningen innehåller delar som bör betraktas som miljöövervakning. Kalkning genomförs primärt för att upprätthålla ett naturligt tillstånd i vatten som är försurade på grund av mänsklig aktivitet. Stora delar av kalkeffektuppföljningen har till syfte att ta fram och samla in miljödata om försurningstillståndet och är inte kopplade till uppföljning direkt nedströms en specifik åtgärd.

18.3 Brister i dagens miljöövervakning

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt anser att Sverige har en bristande miljöövervakning på vattenområdet, något som även EU-kommissionen framfört i kritik mot Sveriges genomförande av vattenförvaltningen.

Den övervakning som finns i nuläget är oftast framtagen långt innan EU:s vattendirektiv trädde i kraft och kan endast delvis användas för dagens behov av att exempelvis bedöma påverkan och status på vattenförekomster. För att få en helhetsbild av våra gemensamma vatten behöver den akvatiska miljöövervakningen ha ett distriktsperspektiv. Det är viktigt att miljöövervakningen används för att övervaka hela avrinningsområden och grundvattenförekomster utan att administrativa gränser riskerar att bli hinder.

18.6 och 18.7 Åtgärder för en bättre överblick och samordning av miljöövervakningen

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt instämmer med utredningen att ansvaret och finansieringen är splittrad för den akvatiska miljöövervakningen, särskilt för grundvatten och miljögifter.

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt menar att det behövs en utredning av behoven av akvatisk miljöövervakning för att uppnå bland annat vattendirektivets krav. Utifrån resultaten kan man sedan besluta om ansvarsfördelning. Stora delar av nuvarande miljöövervakning kommer att utgöra viktiga grundstenar, men VM förutsätter att kompletteringar och modifieringar kommer att behövas. Inom arbetet med Full koll på våra vatten, som nämnts ovan, genomförs delar av en sådan utredning.

18.8.2 Strategisk plan

Utredningen föreslår att det tas fram en strategisk plan för miljöövervakningen som beslutas av regeringen, samt att den ska revideras vart 4:e år. Revidering av den akvatiska miljöövervakningen ingår som en del av den 6-åriga vattenförvaltningscykeln, som är fastställd på EU-nivå. Vattenmyndigheterna är skyldiga att ta fram ett övervakningsprogram som uppfyller behoven för att kunna statusklassa vatten och följa upp genomförda åtgärder. Vattenmyndigheten Södra Östersjön föreslår att den strategiska planen följer vattenförvaltningens 6-års-cykel vid revideringen. Det skulle innebära resursbesparingar att anpassa den akvatiska

övervakningen till vattendirektivets cykel, då utvärderingar och underlag till revideringen (påverkan och riskanalys) ändå tas fram inom vattenförvaltningen.

18.8.3 Inrättande av ett Miljöövervakningsråd vid Naturvårdsverket

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt anser att det är bra att inrätta ett miljöövervakningsråd. Det är viktigt att rådet får ett tydligt uppdrag och mandat där det klargörs vilka ramar rådet har att agera inom. De föreslagna uppgifterna för ett Miljöövervakningsråd är omfattande och uppdraget blir stort. Med tanke på rådets breda uppdrag behöver det säkerställas att även dess sekretariat har en bred kompetens och tillräckliga resurser.

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt påminner om att en stor del av det samlade ansvaret för vattenfrågor hos Naturvårdsverket övergick till Havs- och vattenmyndigheten när denna myndighet bildades. Detta gör det extra väsentligt att ha med vattenperspektivet när experter till rådet skall väljas. Det är nödvändigt att även vattenmyndigheterna ingår miljöövervakningsrådet, med tanke på ansvaret enligt vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660) och uppdraget att ta fram övervakningsprogram som ska rapporteras till EU.

Miljöövervakningsrådet bör prioritera ett arbete för att åtgärda de brister som EU-kommissionen framfört angående den svenska akvatiska miljöövervakningen.

18.10.2 Miljöövervakningen av vatten behöver kartläggas

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt håller med om att den miljöövervakning som finns behöver kartläggas för att få en samlad bild.

Utredningen anger att det inte finns någon samlad kunskap över den samordnade recipientkontrollen. Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt vill påpeka att kunskapen om den samordnade recipientkontrollen till stor del finns samlad i Vatteninformationssystem Sverige (VISS). VISS innehåller mycket samlad information som kan användas som grund när man skapar register.

18.11 Datavärdskap

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt instämmer med utredningen att det är nödvändigt att det nationella stationsregistret kommer på plats och driftsätts, samt att stationsregistret omfattar alla miljöövervakningsstationer, inte bara de nationella och regionala programmen. Detta är basen för att utveckla datavärdskapen.

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt anser att det är bra att de förbättringar av nationella datavärdskap och datahantering som utredningen föreslår genomförs. Det finns ett stort behov av ett samlat, välstrukturerat och tillgängligt dataunderlag som säkras i ett överskådligt och långsiktigt nationellt system. Det skulle till exempel kunna vara en miljöövervakningsportal där flera datavärdskap använder samma datamodell. Dataunderlaget behöver användas för många ändamål och måste kunna tas ut i den form som behövs för arbetet utifrån EU-lagstiftningen och den rapportering som efterfrågas inom vatten- och havsmiljöförvaltning.

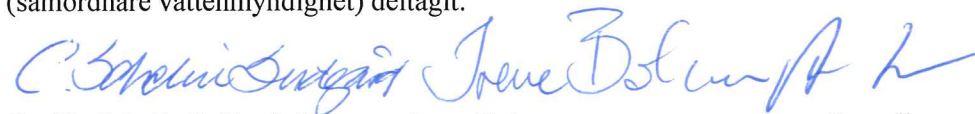
Tillgängliga data är en viktig demokratifråga. Det är därför av stor vikt att datavärdskap och datahantering ingår som en stabilt finansierad grundpelare i den

strategiska planen precis som utredningen föreslår. Likaså ska det vara en vinst för en miljöövervakningsutförare att leverera data på ett kvalitetssäkrat sätt till en datavärd. Med detta menar Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt att det ska vara enkelt att både leverera och hämta ut data från datavärdarna på ett strukturerat sätt. Dessutom bör även enkla analyser kunna erhållas per automatik.

18.16 Statens finansiering av miljöövervakning behöver renodlas

Utredningen tar inte upp en bredare analys av möjliga finansieringsformer. Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt vill påminna om det konkreta förslaget att en vattenkontrollavgift införs i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens förslag i regeringsuppdrag M2014/1605/Nm. Vattenmyndigheterna skulle med en formell roll att samla in avgiften kunna utforma distriktsvisa miljöövervakningsprogram som kompletterar luckorna i dagens miljöövervakning.

Detta beslut har fattats av Cecilia Schelin Seidegård, landshövding Kalmar län. Föredragande har varit Anna Carnelius (samordnare vattenmyndigheten Södra Östersjön). I beredningen av ärendet har även Irene Bohman (Vattenvårdsdirektör vattenmyndigheten Södra Östersjön) och Lennart Johansson (samordnare vattenmyndighet) deltagit.

Cecilia Schelin Seidegård
Landshövding Kalmar län

Irene Bohman
Vattenvårdsdirektör

Anna Carnelius
Samordnare

